

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HISTORIE

ATENTÁT NA KARLA KRAMÁŘE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kristýna Dvořáková

Občanská výchova se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Breitfelder, Ph.D.

Plzeň, 2023

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne

.....
vlastnoruční podpis

OBSAH

ÚVOD	2
1 KAREL KRAMÁŘ A POČÁTKY	3
1.1 DĚTSTVÍ A PRVNÍ KRŮČKY	3
1.2 KAREL KRAMÁŘ STUDENTEM	4
1.2.1 Další studia	5
2 KAREL KRAMÁŘ A CESTA K POLITICE	8
2.1 POČÁTKY U REALISTŮ.....	8
2.2 POLITIKA PŘED PRVNÍ SVĚTOVOU VÁLKOU	9
2.2.1 Kramářovo slovanství a rusko.....	11
2.3 PRVNÍ SVĚTOVÁ VÁLKA	12
2.3.1 Maffie	13
2.3.2 Zatčení Karla Kramáře	14
3 MINISTERSKÝ PŘEDSEDA A POLITIK V ČESKOSLOVENSKU	16
4 SPOR S EDVARDEM BENEŠEM	21
5 POKUS O ATENTÁT	24
5.1 PŘÍPRAVA ATENTÁTU	25
6 DŮSLEDKY ATENTÁTU	28
ZÁVĚR.....	32
RESUMÉ.....	34
SEZNAM LITERATURY	35

ÚVOD

Dr. Karel Kramář byl výrazným politikem, který se do dějin zapsal především jako první předseda vlády v tehdejší Československu. Jeho zájem o politiku ho však doprovázel již od útlého dětství, ve kterém můžeme najít už zárodky Kramářových názorů a postojů, jež ho budou doprovázet po celý život. Postoje, Kramářova stabilita a neoblomnost byly důvodem Kramářova úspěchu, ale také neúspěchu a komplikací, jež tohoto státníka po jeho cestě doprovázely.

Cílem této bakalářské práce je čtenářovi představit osobnost Karla Kramáře, a to až do samotného atentátu, který byl na něj spáchán. Cílem této práce je také prezentovat průběh celého atentátu na Karla Kramáře a představit čtenářovi důsledky atentátu pro samotné pachatele.

V první části se zaměříme na počátky Karla Kramáře. Představíme si jaké bylo Kramářovo dětství, které strávil v severních Čechách. Další podkapitola se bude věnovat Kramářově studiu.

Ve druhé části se podíváme na Kramářovu cestu k politice, která začíná již v 80. letech 19. století. Byl tedy státníkem, který se v politice pohyboval prakticky celý život. Zaměříme se na počátky u realistů, na politiku před první světovou válkou nebo na jeho působení během první světové války.

Ve třetí části se budeme věnovat Karlu Kramářovi v roli ministerského předsedy, a ihned v následující kapitole se podíváme na průběh jeho sporu s Edvardem Benešem, se kterým se Kramář neusmířil až do smrti.

V posledních dvou částech si rozebereme samotný průběh atentátu spolu s jednotlivými pachateli a také samotné důsledky atentátu pro atentátníky. Atentát byl nečekaný a byl první na takto vysoko postaveného státníka v nově vzniklém Československu. Po tomto útoku následovalo v průběhu let několik dalších atentátů na státníky v Československu, ale to už by bylo na jinou práci...

1 KAREL KRAMÁŘ A POČÁTKY

1.1 DĚTSTVÍ A PRVNÍ KRŮČKY

Karel Kramář přišel na svět dne 27. prosince, roku 1860 ve Vysokém nad Jizerou, kde vyrůstal v rodině Petra a Marie Kramářových. Zůstal jedináčkem poté, co jeho bratři ve velmi útlém věku zemřeli.¹

Vysoké nad Jizerou se může zdát na první pohled jako nepříliš důležité, a často opomíjené místo v Kramářově životě, ovšem opak je pravdou. Jedná se o poměrně klíčový bod, ze kterého tento známý československý politik vycházel.

Vysoké nad Jizerou se nachází v okrese Semily a jedná se o jedno nejvýše položené město na českém území. V době Kramářova dětství se zde často objevovaly poměrně kruté zimy, které často trvaly od listopadu až do jara. Do současnosti místní mluví o tom, že ve Vysokém nad Jizerou je půl roku zima a půl roku léto. Léto zde bývalo opravdu velmi chladné a poměrně krátké. Bylo plné bouřek, srážek a díky západnímu větru, který zde údajně vane čtyři pětiny dní v roce, dal Kramář tomuto území název Větrov.² Vysoké nad Jizerou bývalo ale také charakterizováno jako místo na jazykové hranici. Bylo charakteristické pro své vycházení z obrovské obrozenecké tradice a především vlastenectvím, ke kterému se Karel Kramář celý život hlásil a stavěl ho dokonce na nejvyšší stupeň žebříčku hodnot. Okolnosti ve Vysokém nad Jizerou byly v době Kramářova dětství zajímavé nejen z národnostního hlediska, ale i z ekonomického pohledu, což přispělo ještě více k separaci Čechů a Němců.³

„Zatímco čeští obyvatelé Vysokého se v druhé polovině 19. století zaměřili na kulturní a politickou sféru, kterou akcentovala ostatně většina české společnosti. Němci se soustředili mnohem více na hospodářskou stránku. Jinak řečeno: v utvářející se občanské společnosti se Češi věnovali emancipaci národa, zatímco Němce problém nacionální

¹BÍLEK, Jan a Luboš VELEK, ed. *Karel Kramář (1860-1937): život a dílo*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR v nakl. Historický ústav, 2009. Moderní dějiny (Historický ústav). ISBN 978-80-86495-58-3., s. 37

²LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář: první československý premiér*. Praha: Vyšehrad, 2007. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7021-898-3., s. 11.

³BÍLEK, Jan a Luboš VELEK, ed. *Karel Kramář (1860-1937): život a dílo*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR v nakl. Historický ústav, 2009. Moderní dějiny (Historický ústav). ISBN 978-80-86495-58-3., s. 39.

identifikace nechával zpočátku chladnými a občanská společnost pro ně byla prostředním, v němž měl jednotlivec příležitost k seberealizaci.“⁴

Protože Petr Kramář byl poměrně vyhledávaným a uznávaným stavitelem ve vysokém regionu, přestěhovala se rodina v patnácti letech Karla Kramáře z Vysokého do Semil. V Semilech se Kramářovu otci začalo dařit ještě více, to zapříčinilo vzestup jeho kariéry. Díky tomu, přicházeli k Petru Kramářovi zákazníci nejen čeští, ale dokonce i němečtí. V Semilech následně vybudoval úspěšnou cihelnu a v nedalekém Libštátě i tkalcovnu, jež měla Karla Kramáře finančně zabezpečit.⁵

1.2 KAREL KRAMÁŘ STUDENTEM

V prvních čtyřech letech školní docházky docházel Karel Kramář do Vysokého nad Jizerou. Jeho prospěch se jevil jako výborný, jediný problém měl mít pouze s krasopisem, který mu měl způsobovat poměrně značné problémy. Od páté třídy navštěvoval, stejně jako jeho otec, německou hlavní školu v Liberci. Zde se výborně zdokonalil v němčině, pro níž později ve své politické kariéře našel nejedno využití.⁶

V září 1871 vstoupil jako nový student do malostranského reálného gymnázia v Praze. Ve výběru školy, zřejmě sehrála roli i skutečnost, že malostranské gymnázium bylo proslulé svým vlastenectvím. Protože se jednalo o obecní školu, nikoli státní, manželé Kramářovi doufali, že se jejich synovi dostane nezávislému vzdělání.⁷ Podle Kramářových spolužáků Karel Kramář velmi obdivoval Františka Ladislava Riegra. František Ladislav Rieger byl pro Kramáře skutečným vzorem, přispíval k tomu i fakt, že pocházel ze Semil a zároveň do Vysokého nad Jizerou chodil do školy. Nicméně Rieger nebyl pro Kramáře jediným vzorem, který obdivoval. Můžeme jmenovat i ředitele Malostranského reálného gymnázia, Václava Zeleného.⁸

Z výpovědí spolužáků vyplývá, že Kramář velmi vynikal ve slohových a mluvních cvičeních. K řečnické přípravě mu zajisté pomohlo i absolvování prázdninového

⁴ Tamtéž.

⁵ LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář: první československý premiér*. Praha: Vyšehrad, 2007. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7021-898-3., s.12

⁶ LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář: první československý premiér*. Praha: Vyšehrad, 2007. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7021-898-3., s.12

⁷ Tamtéž.

⁸ BÍLEK, Jan a Luboš VELEK, ed. *Karel Kramář (1860-1937): život a dílo*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR v nakl. Historický ústav, 2009. Moderní dějiny (Historický ústav). ISBN 978-80-86495-58-3., s.42-43

účinkování v ochotnickém divadle.⁹ Už během svých studií se Karel Kramář poohlížel po politickém zaměření. Participoval se na několika vlasteneckých manifestacích, a dokonce se dostal do malého sporu s policií. Již jako student sledoval vlastenecký tisk dokonce si sám během studií v septimě předplatil *Národní listy*. A jeho zájem o politiku stále více a více rostl. Sám Kramář později uvedl, že jeho otec jeho nadšení do politiky tolik nesdílel, jelikož si představoval Karla Kramáře jako svého nástupce v byznysu, který se mu za dlouhé roky usilovné práce povedlo vybudovat.¹⁰

„Zaklínal mne, abych nemyslel na politiku, šel na reálku a věnoval se praktickému životu, že budu šťastnější a spokojenější. Měl chudák slzy v očích, což nebylo zvykem. Já zůstal neoblomným, nepovolil jsem, můj zápal pro politiku byl silnější než velká láska k otci – a nebylo mně ještě 12 let.“¹¹

Začátky roku 1879 se Kramář věnoval především přípravám na maturitní zkoušku. V souvislosti s přípravami na maturitu nosíval knihy na baštu sv. Tomáše, kde později byla postavena jeho pražská vila. V témž roce Kramář odmaturoval s vyznamenáním z matematiky, latiny, náboženství, řečtiny, češtiny, němčiny, dějepisu a zeměpisu, fyziky, filosofické propedeutiky a přírodopisu.¹²

1.2.1 DALŠÍ STUDIA

V září po letních prázdninách odjel Karel Kramář do Berlína studovat práva. Kromě povinných předmětů právního zaměření si zapsal také přednášky z národního hospodářství a finanční vědy. Přednášky vedl profesor Adolf Wagner, který se netajil svou nákloností k takzvanému katedrovému socialismu. Právě v Berlíně se zrodil zájem o národohospodářskou a finanční vědu.¹³ Katedrový socialismus Kramáře velmi ovlivnil i v jeho dalším politickém a sociálním cítění. Zaujal ho natolik, že Kramář vystavil

⁹ Tamtéž.

¹⁰ LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář: první československý premiér*. Praha: Vyšehrad, 2007. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7021-898-3., s.14-15

¹¹ LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář: první československý premiér*. Praha: Vyšehrad, 2007. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7021-898-3., s. 14

¹² LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář: první československý premiér*. Praha: Vyšehrad, 2007. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7021-898-3., s.15

¹³ KVAČEK, Robert a Karel KRAMÁŘ, LOUŽEK, Marek, ed. *Karel Kramář: 150 let od narození : sborník textů*. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2011. Ekonomika, právo, politika. ISBN 978-80-87460-00-9., s.73

Wagnerovi velmi přívětivé hodnocení.¹⁴ V berlínské České besedě se seznámil s marxistickým pohledem na otázku dělnické třídy. Další semestr v roce 1879–80 si zapsal na Právnické fakultě ve Štrasburku. Toto rozhodnutí bylo záměrné, jelikož Kramářovým cílem bylo si poslechnout dalšího z německých národohospodářů Gustava Schmollera. Nicméně na Kramáře udělal menší dojem než již zmiňovaný Wagner.¹⁵

Na podzim roku 1880 nastoupil do druhého ročníku na právnické fakultě v Praze a po rozdělení Karlo-Ferdinandovy univerzity v roce 1882 přestoupil na českou část. I pod vlivem Albína Bráfa, který na pražské právnické fakultě vyučoval národní hospodářství, statistiku, finanční vědu a finanční legislativu, upevnil svůj zájem o další výzkum národního hospodářství a finanční vědy. Ve čtvrtém ročníku se zúčastnil Bráfova odborného ekonomického semináře, kde Kramář zpracoval kritickou zprávu k Lassallovým přednáškám o nepřímých daních.¹⁶ Karel Kramář složil rigorózní zkoušky v roce 1884.¹⁷

Titulem doktora práv si ale ambiciózní Kramář jako zakončení studia nepředstavoval. Po absolutoriu odešel na další studia do Evropy. Jejich výchozím bodem byl opět Wagnerův národněhospodářský seminář Berlíně. Kramář odcestoval z Berlína do Francie, aby dále studoval, aby nebyl ovlivněn pouze německou vědou. Na podzim roku 1884 se zapsal do francouzské školy *École libre des science politiques*. Byl prvním českým studentem, který tuto školu navštěvoval. Podobně jako v Berlíně vyhledával i v Paříži přednášky významných osobností. Obzvláště na něj zapůsobil historik Albert Sorel. Pobyt v Paříži Kramář mimo jiné využil ke zdokonalení se ve francouzštině, která se stala jazykem, který dokonale ovládal. Jeho angličtina, kterou měl možnost vypilovat v následujících měsících, byla pro něj o něco komplikovanější.¹⁸ Uměl sice poměrně obstojně anglicky číst, nicméně samotná běžná mluva mu už tolik nesedla. Z tohoto důvodu na něj Londýn tolik nezapůsobil. V Londýně, kde získal materiály pro svou práci s bankovkami, strávil dva měsíce jejich studia v knihovně Britského muzea. Peněžní data

¹⁴ BÍLEK, Jan a Luboš VELEK, ed. *Karel Kramář (1860-1937): život a dílo*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR v nakl. Historický ústav, 2009. Moderní dějiny (Historický ústav). ISBN 978-80-86495-58-3., s.48.

¹⁵ KVAČEK, Robert a Karel KRAMÁŘ, LOUŽEK, Marek, ed. *Karel Kramář: 150 let od narození : sborník textů*. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2011. Ekonomika, právo, politika. ISBN 978-80-87460-00-9., s.74.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář: první československý premiér*. Praha: Vyšehrad, 2007. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7021-898-3., s.18—19.

a prameny pak sbíral také v knihovně Statistického úřadu ve Vídni, kde se setkal s dalším národohospodářem K. T. Inama-Sterneggem. Když nashromáždil dostatek materiálů, vrátil se do Berlína a po konzultaci s A. Wagnerem se obrátil na vydavatele Duncker a Humblot nacházející se v Lipsku. V tomto nakladatelství vydal svou první publikaci s názvem „*Das Papiergeld in Oesterreich seit 1848.*“ Účelem této publikace nebylo pouze popsat měnovou rakouskou historii rakouských bankovek od roku 1848, ale také demonstrovat teorii, že argumenty o neplatnosti kvantitativní peněžní teorie peněz jsou podloženy historickými a peněžními fakty.¹⁹

Samotářský Kramář našel ve Vídni stejně smýšlející lidi, hlavně ekonomy. Tehdy si ani nepředstavoval, že se Vídeň stane jeho druhým domovem, kde se na dlouhá léta usadí. Prostředí ve Vídni však mladému Kramářovi zcela vyhovovalo. Rád chodil do kaváren ve Vídni, zejména do slavné Central Café. Do Vídně přišel jako dospělý mladý muž, který si je vědom svých vlastních hodnot, z nichž mnohé mu zůstanou až do konce života. V inspirativním vídeňském prostředí Kramář dále rozvíjel své hodnoty a ideály. Ve Vídni se také připravoval na vstup do politiky. Zároveň se začal vídat s několika politiky, jež budou mít na Kramářův osud podstatný vliv.²⁰

¹⁹ KVAČEK, Robert a Karel KRAMÁŘ, LOUŽEK, Marek, ed. *Karel Kramář: 150 let od narození : sborník textů*. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2011. Ekonomika, právo, politika. ISBN 978-80-87460-00-9., s.76-77.

²⁰ LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář: první československý premiér*. Praha: Vyšehrad, 2007. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7021-898-3., s.20-21.

2 KAREL KRAMÁŘ A CESTA K POLITICE

2.1 POČÁTKY U REALISTŮ

Po rukopisném incidentu z roku 1886 se v českém prostředí objevil nový politický směr, realismus. S ním je spojeno především jméno Tomáše G. Masaryka, který od roku 1883 vydával kritické revue *Anhenaem*, v níž dával prostor kritice pravosti královédvorského a zelenohorského rukopisu. Realisté nebyli politická strana, šlo spíše o ideologický a politický proud, který by měl zůstat mezi mladočechy a staročechy. Realisté chtěli tím, že nevstoupí do žádné existující strany, ukázat, že jejich politika bude nová a přínosná, a že zlepší kvalitu českého veřejného života. Kramáře k realistům přivedl jeho tehdejší vysokoškolský učitel Josef Kaizl. Vypadalo to, že si ho Kramář bude vážit jako staršího a zkušenějšího kolegy, ale opak byl pravdou. Už tehdy Kramář viděl rozdíl v jejich myšlení a postojích. Byl to však Josef Kaizl, kdo Kramáře seznámil s T.G Masarykem. O deset let starší Masaryk zaujal ke Kramářovi otcovský postoj a jeho dopisy nezkušenému kolegovi měly určitý paternalistický důraz. Kramář to od začátku akceptoval a Masaryka si opravdu vážil a vnímal ho jako vzor, ale Kramář dozrál tolik, že mu Masarykovy otcovské připomínky přestaly vyhovovat. Věděl, že je nejmladším realistou a zpočátku jejich apely snášel. Avšak jejich názorové rozdíly se v pozdějších letech budou postupně prohlubovat.²¹

V této části Kramářova života nesmíme opomenout zmínit ani revue *Čas*. Toto periodikum vycházelo od roku 1886. Již zmiňované trio, tedy Masaryk, Kaizl a Kramář, převzalo na začátku roku vydávání revue. Po jejich převzetí začal časopis vycházet v týdenním formátu. V roce 1890 Kramář převzal revue osobně jako vydavatel a redaktor. Původně plánoval zrušit starý název týdeníku a založit název nový, ale jeho návrh na změnu názvu nebyl schválen. Hlavně Masaryk se snažil držet původního pojmenování. *Čas* měl být podle Kramáře pro náročnější publikum a podle jeho vlastních slov se nehodlal věnovat obyčejné žurnalistice. Věřil, že má navíc, což hodlal ve svých textech ukázat. Tato náročnost v textech se na nich, projevovala až do konce života.²²

²¹ LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář: první československý premiér*. Praha: Vyšehrad, 2007. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7021-898-3., s.22-24.

²² Tamtéž, s. 24-25.

2.2 POLITIKA PŘED PRVNÍ SVĚTOVOU VÁLKOU

V roce 1890 oslavil Karel Kramář své třicáté narozeniny a začala tím tak Kramářova nejen politická kariéra. Ve stejném roce Kramář vstupuje stejně jako Masaryk k mladočechům, za které následně kandiduje. Masaryk nicméně ve straně příliš dlouho nezůstane. Národní strana svobodomyslná je založena už v roce 1874. Jejich volební program byl založen především na liberálních principech. Snahou mladočechů tedy bylo dosažení českého státního práva, uplatňování rovného práva všech náboženských vyznání, dodržování základních občanských svobod nebo podpora slovanské vzájemnosti. Kramář usiloval o mandát poslance Říšské rady ve svém rodném kraji. Byl vybrán především pro svou dobrou znalost regionu a samotných voličů v kraji, v němž vyrůstal. Na rozdíl od staročechů, představovali mladočeši voličsky nová a atraktivní témata s nimiž se snažili voliče oslovit.²³ To se také stalo, Karel Kramář byl zvolen do říšské rady v roce 1891. Byl v té době nejmladším poslancem. Kramář byl zpočátku velmi aktivním a nadšeným poslancem. Jako zpočátku nezkušený politik se ale velmi rychle zorientoval a dokázal se tak v politickém prostředí pohybovat značně zkušeně. Byl výborným řečníkem, a tak dokázal zaujmout nejen voliče, ale i ostatní poslance.

„Kramářovým výrazným pracovním a politickým nasazením v letech 1891-1892 poněkud kontrastuje jeho stažení se do ústraní v období 1893-1895. Kramář tehdy sice říšský mandát podržel, dokonce jej v roce 1894 ještě rozšířil o mandát do českého zemského sněmu, ale vlastní politickou činnost výrazným způsobem utlumil. Kramářova pasivita a časté absence v parlamentě i poslaneckém klubu v této době byly do očí i jeho nejbližší spolupracovníky, zejména J. Kaizla, který si Masarykovi opakovaně stěžoval na Kramářovo stranění se parlamentu, kde je „více méně hostem, vždy jakoby jen na skok“, a když už přece jen přijde, „je jako poplašený, nemá na ¼ hodinky kdy, ráno, poledne, večer zaneprázdněn, nikdo neví kde a jak“.²⁴

Z počátku se zdálo, že příčinou Kramářova vyhoření budou převraty v mladočeské straně, kdy se radikální odnož v čele J. Sokolem, R. Purghartem a E. Grégem dostala do popředí. Nicméně pravým důvodem mělo být skrývání vtahu s Naděždou Nikolajevnou

²³ LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář: první československý premiér*. Praha: Vyšehrad, 2007. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7021-898-3., s.45-47.

²⁴ BÍLEK, Jan a Luboš VELEK, ed. *Karel Kramář (1860-1937): život a dílo*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR v nakl. Historický ústav, 2009. Moderní dějiny (Historický ústav). ISBN 978-80-86495-58-3., s.112-113.

Abrikosovovou, jež potkal na svých cestách v Rusku v roce 1890. Problémem bylo, že Abrikosovová byla v té době vdaná. Provalení této skutečnosti by byl Kramářovi zajištěn velký skandál, který si ve svém postavení nechtěl a nemohl dovolit.

Od roku 1894 se stává poslancem i říšského sněmu. V roce 1896 je Kramář vyslán také poprvé do rakouských delegací, kde může jako český poslanec uplatnit svůj hlas také v zahraničních otázkách a problémech v monarchii. Sněmu je součástí až do první světové války. I zde, na zahraničním poli se uplatňuje jeho řečnický talent a Kramář si tím získává pozornost politiků, ale i zahraničního tisku.²⁵ Za Badeniho vlády v roce 1897 se stává druhým místopředsedou sněmovny a říjnu téhož roku dokonce prvním místopředsedou.²⁶ Ve stejném roce se jazyková opatření Badeniho vlády ocitly pod velkým tlakem, po odvolání Badeniho vlády musel odstoupit i Karel Kramář z pozice prvního místopředsedy poslanecké sněmovny říšské rady.²⁷

„Mohl se proto intenzivněji věnovat vlastní poslanecké práci. Veškerým svým vlivem se zasazoval o zavedení všeobecného, tajného a rovného hlasovacího práva. První volby do říšské rady, které byly provedeny podle nového zákona v květnu 1897, však změnily dost výrazně složení české reprezentace.“²⁸

Na politické scéně se už v té době vyskytují i další směry, které roztríšťují pomyslnou jednotu české reprezentace ve Vídni. Jedním ze stran byla i realistická Česká strana lidová, v jejíž čele nestál nikdo jiný než samotný T. G. Masaryk. Jejich vztah s Kramářem v této době prošel zajímavou proměnou. Jejich názory se výrazně rozdělily v květnu 1907, Kramář nesouhlasil s Masarykovou opozicí proti kabinetu M. W. Becka. Smířilo je až Masarykovo vystoupení proti rakousko-uherské zahraniční politice na obranu balkánských Slovanů. V roce 1910 napsal Masaryk naposledy Kramářovi před válkou dlouhý dopis, v němž zhodnocoval jejich dosavadní vztah. Následující rok, kdy Masarykova strana byla členem v radikální koalici a současným nedorozuměním mezi oběma aktéry, jejich vztah názorového rozdělení vrcholil. Masaryk kritizoval Kramáře

²⁵ ČERVINKA, Vincenc. *Karel Kramář: jeho život a význam : k 70tým narozeninám českého a slovanského politika*. V Praze: Čs. nár. demokracie, 1930, s. 9-10. Dostupné také z:

<https://kramerius5.nkp.cz/uuid/uuid:a1eac050-5c6b-11e4-97e9-5ef3fc9bb22f>

²⁶ VENCOVSKÝ, František a Karel KRAMÁŘ. *Karel Kramář*. Praha: Všehrd, [c1992], s. 16. ISBN 80-85305-18-6. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:5cc94ee0-b5e2-11e3-bb86-005056825209>

²⁷ VENCOVSKÝ, František a Karel KRAMÁŘ. *Karel Kramář*. Praha: Všehrd, [c1992], s. 16. ISBN 80-85305-18-6. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:5cc94ee0-b5e2-11e3-bb86-005056825209>

²⁸ VENCOVSKÝ, František a Karel KRAMÁŘ. *Karel Kramář*. Praha: Všehrd, [c1992], s. 16. ISBN 80-85305-18-6. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:5cc94ee0-b5e2-11e3-bb86-005056825209>

především za jeho důvěřivost k určitým lidem, což se mu také v dopisu z roku 1910 snažil sdělit. Napětí mezi nimi vyvrcholilo na jaře v roce 1914 v dramatický konflikt během Švihlovy aféry, kdy proti sobě vystoupili jako představitelé dvou zneprátených stran. Vypadalo to, že jsou jejich vazby navždy zpřetrhány, především Kramář byl tímto konfliktem velmi zasažen...²⁹

V červenci 1913 byl český zemský sněm rozpuštěn, původně měl být rozpuštěn na neurčito, nicméně vzhledem k propuknutí první světové války v následujícím roce, se rozpuštění ukázalo jako definitivní.³⁰

2.2.1 KRAMÁŘOVO SLOVANSTVÍ A RUSKO

V roce 1907 se pro Kramáře ukázalo jako příležitostné spojení emocionální blízkosti k Rusku a politickými aktivitami na půdě Říšské rady. Profesor A. A. Borzenko z Oděsy se nabídl, že pokud by se konal kongres na podporu slovanské spolupráce, podpořil by ho částkou 100 000 rublů. Peníze nakonec profesor do setkání neinvestoval, nicméně dal tím vzniknout nově rozvíjejícímu se hnutí, novoslovanství. Sjezdy se začaly konat od roku 1908, kdy byly v Petrohradě a v Praze, následoval sjezd v Sofii v roce 1910. Cílem těchto sjezdů bylo kulturní hospodářské semknutí slovanských národů.³¹

Hnutí novoslovanské, proměnilo Kramářovo vnímání. Jeho vztah k Rusku se začal ještě více utvrzovat. Jeho emocionální cítění k Rusku poněkud ustoupilo do pozadí a klíčový zájem Kramář cítil k praktické politice. Kramářovy návštěvy Ruska už v tuhle chvíli pro něho představoval nadšený a zamilovaný obraz. Avšak tento obraz vnímal jako evropský politik, který si byl vědom různých konfliktů i mezi slovanskými národy. Rusko bylo totiž zemí, kde byly přítomné sociální a politické problémy. Kramář se proto setkával s různými politiky, se kterými o novoslovanství diskutoval. S Kramářovým idealizovaným obrazem však souviselo i zklamání z nedostatečného ruského nadšení pro slovanskou ideu. Uvědomoval si trhlinu, která byla mezi ruským ideálem a realitou. I přesto Kramář vnímal Rusko jako ideál.³²

²⁹ MASARYK, Tomáš Garrigue a Karel KRAMÁŘ, BÍLEK, Jan, ed. *Korespondence T.G. Masaryk - Karel Kramář*. Praha: Masarykův ústav, 2005. ISBN 80-86495-33-7. s.22-24.

³⁰ WINKLEROVÁ Martina. *Karel Kramář (1860-1937)*. Argo, 2011. ISBN 978-80-257-0348-9. s. 13.

³¹ WINKLEROVÁ Martina. *Karel Kramář (1860-1937)*. Argo, 2011. ISBN 978-80-257-0348-9. s. 129–130.

³² Tamtéž.

„Novoslovanská idea se nakonec rozpadla – ztroskotala především na propasti mezi ideálem slovanské jednoty a realitou konfliktů mezi národy a mezi státy – a Kramář navíc poznal Rusko jako zemi plnou politických a sociálních problémů. Toto vystřízlivění mu mělo chvíli vydržet. Roku 1914 napsal: „Velká idea slovanského bratrství byla bohužel posud jen parádním heslem sjezdu.“ Slovanská idea se však musí projevovat v činech, říkal, vzhledem k momentálním vztahům mezi slovanskými národy se velké ideje jeví jen jako nesplnitelný sen.“³³

2.3 PRVNÍ SVĚTOVÁ VÁLKA

Těsně před vypuknutím první světové války, řešil Karel Kramář i velmi osobní záležitost. Čtyři týdny seděl u postele své umírající matky. Z tohoto důvodu, jak už u něj bylo tradicí, neodcestoval na Krym, kde si rád užíval dovolené. Dva dny po úmrtí Marie Kramářové, tedy 4. srpna, 1914, vychází Kramářův článek v Národních listech, kde deklaruje směřování české orientace.³⁴ Jednalo se o odpověď na císařův manifest. Podle Kramáře se jedná o konflikt světa slovanského se světem germánským, jež už dříve předvídal. Mnohé čtenáře a voliče to nejprve překvapilo, jelikož dosud Kramář vystupoval jako prorakouský. Veřejnosti nebylo jasné hned několik věcí, především ji překvapilo spojení „boj slovanstva s germánstvem“. Bylo to zapříčiněno především dosavadní Kramářovou rétorikou pozitivní politiky.³⁵ Tento článek zapříčinil definitivní rozkol mezi ním a Rakouskem. Úřady později označily jeho jednání za velezradu.

Karel Kramář se od začátku srpna většinou zdržoval mimo Prahu, ale snažil se tam dojíždět alespoň párkrát v týdnu. O Kramářovi se vědělo, že je má v oblibě Rusko, Francii a také Srbsko. V těchto zemích měl i přátele i spojence. Proto byl také už od začátku války pro rakouskou monarchii poměrně nepohodlným. Kramářovi se dokonce na začátku války podařilo navázat styk s Ruskem a tímto prostřednictvím dodat první memorandum o českých požadavcích týkajících se především samostatnosti.³⁶

³³ Tamtéž, s. 130-131.

³⁴ ČERVINKA, Vincenc. *Karel Kramář: jeho život a význam : k 70tým narozeninám českého a slovanského politika*. V Praze: Čs. nár. demokracie, 1930, s. 24. Dostupné také z:

<https://kramerius5.nkp.cz/uuid/uuid:a2fa0d70-5c6b-11e4-97e9-5ef3fc9bb22f>

³⁵ LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář: první československý premiér*. Praha: Vyšehrad, 2007. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7021-898-3., s.120.

³⁶ VENCOVSKÝ, František a Karel KRAMÁŘ. *Karel Kramář*. Praha: Všeherd, [c1992], s. 20. ISBN 80-85305-18-6. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:5cdc61b0-b5e2-11e3-bb86-005056825209>

Teprve po zatčení, ke kterému později došlo, vyjde najevo, že Kramář byl sledovaný už od samého počátku války. Především hlavní stan arcivévodý ho měl nejvíce pod kontrolou. Z tohoto důvodu byl policií viděn při důvěrné schůzce s italským konzulem Sabetou, který měl v plánu opustit Prahu z důvodu možného zatažení Itálie do války. Kramář s konzulem probíral českou orientaci za války.³⁷

2.3.1 MAFFIE

„Maffie byla ústředním orgánem pro řízení konspirační a zpravodajské činnosti českého domácího odboje za první světové války. Výbor vznikl v prosinci 1914, organizace Maffie se završila na jaře příštího roku.“³⁸

Členem Maffie byl pochopitelně i Karel Kramář. V době začátku války existovaly tři revoluční skupiny, které vyvíjely tehdy svou činnost. První skupina, do níž pařil Kramář, Rašín nebo Sís byla národně straně svobodomyšlná. Druhá skupina fungovala kolem Masaryka a Beneše a třetí strana byla státo-právně pokroková (Viktor Dyk, Hajn, ...).³⁹

Jednotliví zástupci těchto uskupení se scházeli u Antonína Švehly, předsedy agrární strany, v Hyberské ulici. Tito zástupci se scházeli pravidelně. Vedle úzké spolupráce s Masarykovou skupinou, podnikala Kramářova skupina i své vlastní odbojové aktivity. Pokud bychom měli zmínit jednu akci této skupiny, bylo by to rozhodně spojení s cizinou přes Sofii.⁴⁰

Během aktivit spojených s Mafií došlo k seznámení Karla Kramáře s Edvardem Benešem. Prostředníkem jejich schůzky byl Dr. Šámal, který jim schůzku vyjednal ve svém bytě v Hlávkově paláci.⁴¹

³⁷ ČERVINKA, Vincenc. *Karel Kramář: jeho život a význam : k 70tým narozeninám českého a slovanského politika*. V Praze: Čs. nár. demokracie, 1930, s. 25. Dostupné také z:

<https://kramerius5.nkp.cz/uuid/uuid:a3038350-5c6b-11e4-97e9-5ef3fc9bb22f>

³⁸ LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář: první československý premiér*. Praha: Vyšehrad, 2007. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7021-898-3., s.124.

³⁹ SOUKENKA, Jan. *Karel Kramář 1914-1918*. Praha: nákladem vlastním, 1930, s. 30. Dostupné také z:

<https://kramerius5.nkp.cz/uuid/uuid:c41f6500-8e70-11e3-bd09-005056827e51>

⁴⁰ Tamtéž, s. 29.

⁴¹ SOUKENKA, Jan. *Karel Kramář 1914-1918*. Praha: nákladem vlastním, 1930, s. 32. Dostupné také z:

<https://kramerius5.nkp.cz/uuid/uuid:c43732c0-8e70-11e3-bd09-005056827e51>

2.3.2 ZATČENÍ KARLA KRAMÁŘE

Dne 21. května roku 1915 se uskutečnilo zatčení Karla Kramáře, když se vracel kolem 9 hodiny večer ke své pražské vile Na baště. Ze zahrady vyšel policejní komisař Slavíček a Kramář byl okamžitě podrobený prohlídce. Následovalo několik rozsáhlejších prohlídek, a to včetně domovní. To Kramář těžce nesl a tuto skutečnost pak sdělil i u soudu, který následoval.⁴²

Zatčení Kramáře vyvolalo tehdy ve společnosti pozdvižení. Zatčením Kramáře, ale zatýkání uvnitř Maffie neskončilo. Spolu s Kramářem byli následně zatčeni i Schneider, Rašín a Červinka. Dalšího dne byl zatčený dovezen do Vídně k zeměbraneckému divisičnímu soudu. Kramář a Alois Rašín byli obžalováni z velezrady. Proces trval od prosince 1915 do června 1916. Oba byli odsouzeni k trestu smrti.⁴³

Císař Karel ale Kramářovi trest smrti snížil v roce 1917 na patnáctiletý pobyt za mřížemi. Kramář pobýval v době svého trestu v nepříliš proslulé věznici v Mölesdorfu. Věznice byla určena především pro těžké zločince a tehdejší podmínky ve věznici nebyli zdaleka ideální. Kramář podmínky ve vězení snášel velmi těžce, vadilo mu nepohodlí a často si na poměry ve věznici stěžoval.⁴⁴

„Nyní čekaly vůdce našeho domácího odboje těžké chvíle. Přišli v nejhorší době, kdy nebylo bezmála z čeho vařit. Strava pozůstávala takřka každodenně z polní řepy, připravované asi na trojí způsob, nedostatečně zaprášené moukou a bez omastku.“⁴⁵

Kramář s Rašínem trávili čas ve vězení v nejpřísnější izolaci. Ve vězení postrádali také hygienu, na níž někteří vězni doplatili v podobě různých infekcí nebo tyfu. Nicméně už 2. července podepsal císař Karel amnestii, díky níž následně Kramář mohl opustit dveře věznice. Dalšího dne pro Rašína s Kramářem uspořádali v hotelu Continental slavnostní večer. Po tomto večeru se na nějaký čas Kramářovy cesty s Rašínem rozdělily.

⁴² LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář: první československý premiér*. Praha: Vyšehrad, 2007. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7021-898-3., s.128-133.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ ZAPLETAL, Prokop. *Karel Kramář: muž, který přivedl český národ ke svobodě*. V Praze: ABB, 2018. Národovecká knihovnička. ISBN 978-80-907230-1-6., s.39

Oba se cítili po výkonu trestu vyčerpaní, a proto se oba na pár týdnů uchýlili do ústraní, kde odpočívali.⁴⁶

⁴⁶ LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář: první československý premiér*. Praha: Vyšehrad, 2007. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7021-898-3., s.139-141.

3 MINISTERSKÝ PŘESED A POLITIK V ČESKOSLOVENSKU

Rok 1918 byl pro Kramáře především rokem důležitých schůzek, setkání a oslav. Na jaře roku 1918 probíhaly oslavy 50. výročí k položení základního kamene Národního divadla. 16. května se v Národním divadle konalo velké setkání, na němž Kramář promluvil. Jednalo se o velmi motivační proslov, kde vyzdvihoval odhodlání českého lidu, jež brání české zájmy a bojují pro český národ.⁴⁷

Dalšího dne proběhlo setkání v Obecním domě, které se týkalo utlačovaných národů pod tíhou Rakouska-Uherska. Opět zde byly položeny otázky ohledně samostatnosti národů a s tato myšlenka, na odpojení se od Rakouska-Uherska, sálem silně rezonovala. Obecně mezi účastníky konference panovala shoda, že v takové podobě Rakousko-Uhersko nemůže dále existovat.⁴⁸

Kolem léta se opět začala oživovat myšlenka o Národním výboru, jehož ustavující schůze se konala hned 13. 7. 1918. Bylo zde zvoleno předsednictvo, jehož předsedou se nestal nikdo jiný než samotný Karel Kramář. Kramář byl poměrně očekávaným vítězem, byl velmi známou tvář, prošel si vězením a byl symbolem boje proti monarchii, ... Tato kombinace se tehdy zdála jako ideální volba.⁴⁹

Jelikož část odboje fungovala v zahraničí, bylo nutné se s domácím odbojem spojit, aby bylo možné konzultovat současné a budoucí dění v Rakousku – Uhersku. 19. října byly, s překvapením i samotného Kramáře, vydány rakouské pasy, o které spolu s Františkem Staňkem a Vlastimilem Tusarem žádali. Současně nový císař Karel vydal svůj manifest, podle něž se Rakousko mělo stát spolkovým státem. Tímto krokem, chtěl uspokojit jednotlivé národy, jež byly součástí Rakouska-Uherska. Toto prohlášení bylo však pro české politiky pasé. Po vydání pasů měli politici v plánu odjet na jednání do Ženevy. Z delegace národního odboje se zúčastnil nejen Karel Kramář, ale i například F. Staněk, J. Preiss nebo K. Svoboda. Zahraniční odboj zastupoval asi nejznámější Edvard Beneš spolu I. Markovičem nebo Stimplem.⁵⁰ Do Ženevy přijeli politici 26. 10. 1918. Nicméně hlavní jednání se uskutečnilo až 28. 10. 1918, kdy se na jednání dostavil i Edvard Beneš. Politici jednali nejen o rozložení politických sil v budoucím

⁴⁷ LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář: první československý premiér*. Praha: Vyšehrad, 2007. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7021-898-3., s.144.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Tamtéž, s.144-145.

Československu, ale tématem jejich schůze byla i obava z případného vpádu německých sil na české území nebo strach ze sociálních problémů a hladomoru. Kramářovou myšlenkou bylo vytvořit monarchistickou formu státu, která by existovala na podobných principech, jako byla demokratická monarchie v Anglii. V této myšlence, ale nakonec zůstal sám. Naopak Edvard Beneš byl pro republikánské zřízení, v němž posléze vznikla mezi politiky většinová shoda. Za jedno také byly politici v případnutí postu prezidenta republiky T. G. Masarykovi. Považovali ho za ideálního kandidáta, jelikož byl velmi váženou autoritou. Sám Karel Kramář měl pak získat roli předsedy vlády.⁵¹

„Ale zatím v Praze dochází k hotovému činu, dochází i k formálnímu zlomení pout rakouského panství, snad o něco dříve, než bylo očekáváno, rozhodně dřív, než to čekalo zahraniční vedení čsl. delegace. Vnější podnět tomu dává kapitulace posledního rakouského ministra zahraničí Andrassyho, jež přistoupením na všechny body známého návrhu Wilsonova, logicky a právem může být prohlášena za kapitulaci armády i vlády. Delegace vracející se s Kramářem v čele ze Ženevy, vstupuje 5. listopadu 1918 na hranicích Čech již na půdu vlasti osvobozené. Přijíždí do Prahy s triumfe, jehož samozřejmost zpečetily pražské události předešlého týdne.“⁵²

Kramář byl jednou z nejvýraznějších osobností tehdejší československé politiky a po jeho návratu dochází v Čechách k novému období českých dějin. Od 14. října 1918 působila Kramářova první vláda celkem 8 měsíců, a to až do 8. července 1919.⁵³ Přesně podle dohody v Ženevě se stává předsedou vlády. Na revolučním Národním shromáždění se ujednala dohoda o rozložení politických stran. Celkem bylo stanoveno 254 poslanců z nichž bylo 55 agrárníků, 53 sociálních demokratů, 46 státoprávních demokratů, 29 československých socialistů, 24 lidovců, 6 poslanců za stranu pokrokovou a 41 osobností, které zastupovaly Slovensko.⁵⁴

Jeho projev, který celou schůzi započal byl doprovázený bouřlivým potleskem.

⁵¹ LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář: první československý premiér*. Praha: Vyšehrad, 2007. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7021-898-3., s. 145-146.

⁵² ČERVINKA, Vincenc. *Karel Kramář: jeho život a význam : k 70tým narozeninám českého a slovanského politika*. V Praze: Čs. nár. demokracie, 1930, s. 41. Dostupné také z:

<https://kramerius5.nkp.cz/uuid/uuid:a42ac540-5c6b-11e4-97e9-5ef3fc9bb22f>

⁵³ VENCOVSKÝ, František a Karel KRAMÁŘ. *Karel Kramář*. Praha: Všeherd, [c1992], s. 24. ISBN 80-85305-18-6. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:5cf1be70-b5e2-11e3-bb86-005056825209>

⁵⁴ LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář: první československý premiér*. Praha: Vyšehrad, 2007. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7021-898-3., s.148.

„Hrdinové války byl náš československý lid. Ať bylo nejhůře, nezmalátněl, neda se zlákat ani sliby, ani zastrašiti hrozbami a ačkoliv tak úžasně trpěl hladem, zimou a nedostatkem, stál pevně a nezlomně a s tou železnou vůlí, neznající kompromissů, vedl politiku českou na cesty vítězné! Nebylo nikdy vzácnější jednotnosti vůle veškerého českého lidu ve všech jeho vrstvách!

A tato skálopevná, nezdolná vůle národa byla zázračným kouzlem, které naše hrdiny ve vojsku československém probouzelo k tak bezpříkladnému heroismu, před kterým sklání celý svět v němém údivu! Šli radostně v boj, ač věděli, co je čeká, nebáli se šibenice, která je očekávala, když padli do rukou těch, které s celou duší nenáviděli za staletou porobu svého národa, za všecka muka a všechny útrapy, které vytrpěl po staletí český národ. A na popravu šli hrdě, nezlomně, se vzpomínkou na drahou vlast, kterou viděli již svobodnou a šťastnou v poslední chvíli svého mučednictví.

Jak šťasten jest náš národ, že měl tolik hrdinů ve chvíli dějinné! Přede všemi, kteří za svobodu vlasti dali život, hluboce se skláníme (členové národního shromáždění povstávají) a všem našim hrdinům, kteří nám zůstali, posíláme svůj vroucí pozdrav, svůj vřelý obdiv a nekonečnou vděčnost národa! (Výborně! Sláva! bouřlivý potlesk.) A smím snad říci, že starost a vdovy a sirotky našich mučedníků bude přední povinností našeho svobodného státu! (Výborně! Hlučný potlesk.)

Ale nejen svou hrdinností, také svou mravní silou, svou nádhernou ušlechtilou sokolskou kázní a sokolským duchem jsou nám zářivým příkladem opravdové činorodé lásky k vlasti, a my těšíme se, že budou i zde mezi námi vzorem mravní ukázněnosti, dobrovolné, mužné disciplíny, a vážné, ničeho se nelekající obětavosti ve prospěch svého národa, jakož i opravdové, bratrské, vzájemné lásky i solidarity! (Výborně!).“⁵⁵

„Jsme volni a svobodni! Padla těžká pouta rakouského a maďarského násilnictví! (Výborně!) Na nás je, aby český národ dokázal, že dovede býti svobodným. Věříme a doufáme, že to plnou měrou dokážeme! (Výborně! Shromáždění povstává. Dlouhotrvající potlesk.)

A nyní, než dovolím si Vás vyzvati k volbě předsednictva, musíme vykonati něco, co opravdu již došlo. My nemůžeme sice dnes, poněvadž nejsme ještě konstituantou, ve státní základní zákony vtěliti to, čím žít chceme. Ale jedno může již dnes Národní

⁵⁵ LUSTIGOVÁ, Martina. Karel Kramář: první československý premiér. Praha: Vyšehrad, 2007. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7021-898-3., s.148-149.

*shromáždění prohlásiti. Všecka pouta, která nás Vázala k dynastii habsbursko-lotrinské, jsou přervána. (Výborně! Poslanci povstávají, hlučný potlesk.) Konec jest smlouvám z r. 1526 i pragmatické sankci. (Výborně, potlesk.) Dynastie habsbursko-lotrinská ztratila všechna práva na trůn český. (Tak jest! Výborně! Potlesk.) A my svobodni a volni prohlašujeme, že náš stát československý jest svobodnou Československou republikou. (Výborně! Sláva! Hlučný potlesk.) A abychom doplnili všechno to, pak prosím Vás, abyste prvním prezidentem Československé republiky zvolili Tomáše Masaryka. (Výborně! Sláva! Potlesk) Prohlašuji tedy profesora dra. Tomáše G. Masaryka jednohlasně zvoleným presidentem Československé republiky.*⁵⁶

Kramářova vláda měla poměrně dost členů, což ji tehdy bylo poměrně vytýkáno. Pro funkce v Kramářově vládě byli vybráni: Alois Rašín jako ministr financí, Adolf Stránský jako ministr obchodu, Karel Prášek jako ministr zemědělství, František Staněk jako ministr veřejných prací, Isidora Zahradníka zodpovědného za ministerstvo železnic, dále Antonína Švehlu, který byl ministrem vnitra a náměstek ministerského předsedy. Nesmíme opomenout ani Václava Klofáče jako ministra obrany, Jiřího Stříbrného na ministerstvu pošt, Bohuslava Vrbenského na postu ministra výživy lidu. Místo ministra školství a národní osvěty zaujal Gustav Habrman, František Soukup se stal ministrem spravedlnosti, Lev Winter byl ministrem sociální péče a Mořic Hruban zaujímal pozici ministra bez portfeje. Původně bylo v Ženevě dohodnuté, že do vlády usednou tři slovenští zástupci, ale nakonec v ní působili pouze dva, a to Vavro Škobár ve funkci ministra zdravotnictví a Milan Rastislav Štefánik a pozici ministra vojenství. Do klubu slovenských poslanců patřil i Edvard Beneš jako ministr zahraničí.⁵⁷ Novou vládu Karla Kramáře čekal nelehký úkol, tedy po zkrachovalé monarchii položit základní kámen nových hodnot a to hospodářských, sociálních či kulturních. To bylo také důvodem k rychlému utvoření nové vlády a státnímu aparátu. Jedními z nejpřednějších úkolů pro vládu bylo vytvořit novou vlastní ústavu, měnu, armádu, zajistit hospodářské a průmyslové prosperování státu nebo zajistit obranu vnějších hranic státu atd. Jen díky práci, kterou politici vykonali se postupně tyto programové body dařilo naplňovat.⁵⁸ Vznikem vlády mohlo přinést konečné oddělení moci výkonné a zákonodárné.

⁵⁶ LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář: první československý premiér*. Praha: Vyšehrad, 2007. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7021-898-3., s.149-150.

⁵⁷ Tamtéž, s. 150-151.

⁵⁸ VENCOVSKÝ, František a Karel KRAMÁŘ. *Karel Kramář*. Praha: Všehrd, [c1992], s. 24. ISBN 80-85305-18-6. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:5cf1be70-b5e2-11e3-bb86-005056825209>

Vzhledem k faktu, že byl Masaryk několik týdnů po vzniku samostatného Československa stále ještě v zahraničí, byl Kramář v té době v Československu nejvyšším úředníkem. Masaryk se do Československa vrátil až 21. prosince 1918, kde na něho čekalo velké přivítání. Tehdy se vztah mezi Kramářem a Masarykem nesl na pozitivní vlně a vypadalo to, že oba se budou snažit společně spolupracovat na zájmech republiky. Kramář tehdy Masarykovi sdělil: *„My všichni děkujeme vám za všechna strádání čtyřletého vyhnanství, za všechnu vaši práci velkou pro uznání samostatnosti a svobody národa československého, a děkujeme vám zejména za to, že jste nám vychoval a zorganizoval naše nevyrovnatelné hrdiny, naše československé vojsko, že jste dovedl oduševnit je krásnou vnitřní kázní, v níž všichni vidíme obrození našeho národa, jeho výchovu ku pravé svobodě. Vítám vás jménem vlády, v níž jsou zastoupeny všechny naše strany. Všechny se spojily k velké a těžké práci, budování naší republiky, v duchu pravé demokracie a opravdové sociální spravedlnosti. My přejeme z duše vám i nám všem, celému národu, abyste v těžkých chvílích našeho nového státu byl nám všem vůdcem i rádcem na cestě světlé, velké budoucnosti národa československého.“*⁵⁹

I přes krátké vládnutí Kramářovy vlády se během jeho působení na pozici stalo několik zásadních událostí. Jedna z nich se udála 8. ledna 1919, kdy byl na Kramáře spáchán atentát. Této události se však budeme věnovat podrobněji v samostatné kapitole.

Během doby, kdy byl Kramář premiérem se uskutečnila Pařížská mírová konference ve Versailles. Byla zahájena 18. ledna 1919. Zúčastnil se jí jak Kramář, tak Edvard Beneš jako ministr zahraničí a jako znalec diplomatické scény. Mírové dohody byly zásluhou delegace pro Československo příznivé, a to především díky Benešově znalosti francouzské politiky, v jejímž duchu se snažila československá delegace vyjednávat. Tehdy se Kramář střetl s poměrně drsnou realitou. Kramář strávil v Paříži celkem 9 měsíců, což se následně projevilo na poli domácí politiky. Ve volbách, které se konaly 15. července, utrpěla Kramářova strana národně demokratická porážku. Kvůli této porážce podal Švehla ve jménu předsedy vlády demisi.⁶⁰ Tímto bylo zakončeno působení Kramáře jakožto předsedy vlády, této funkce už nikdy ve svém životě nedosáhl. Nadále však působil jako poslanec.

⁵⁹ VENCOVSKÝ, František a Karel KRAMÁŘ. *Karel Kramář*. Praha: Všehrd, [c1992], s. 25. ISBN 80-85305-18-6. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:5cf6a070-b5e2-11e3-bb86-005056825209>

⁶⁰ VENCOVSKÝ, František a Karel KRAMÁŘ. *Karel Kramář*. Praha: Všehrd, [c1992], s. 25. ISBN 80-85305-18-6. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:5cf6a070-b5e2-11e3-bb86-005056825209>

4 SPOR S EDVARDEM BENEŠEM

Benešův postoj ke Kramářovi se v podstatě nelišil od Masarykova. Ve svých pamětech píše, že se s Kramářem několikrát setkal na setkání Maffie. Tehdy na jaře 1915 vstoupil do politického dialogu s Kramářem, díky kterému poznal detailněji Kramářovy politické názory, ale také rozpory s Masarykem, ve kterých byl s Masarykem za jedno. V říjnu 1918 se Beneš setkal s několika českými státníky ve Švýcarsku. Informoval je o výsledcích odboje. Tato zpráva zanechala v delegaci hluboký dojem. Kramář i Beneš sice uznali význam Ruska pro evropskou politiku. Hlavní rozpor však mezi nimi tkvěl v jejich postojích k samotnému Rusku. Vztahy k Rusku Kramáře provázely celou politickou kariérou. Konflikt mezi Benešem a Kramářem byl tedy téměř nevyhnutelný. Kramář se jako premiér Československa zúčastnil pařížské mírové konference. Přestože Kramář zaujímá vysoké postavení, je ve stínu Beneše.⁶¹ Kramář také kritizuje, že se jednání na mírové konferenci neúčastní ruští zástupci. Jako obdivovatel ruské monarchie loboval pro pozvání zástupců ruské delegace. Kramář viděl jako velkou hrozbu šíření bolševických ideologií dále do Evropy a chtěl tímto krokem tomu zabránit. Masaryk v dopise Benešovi napsal: „*Dr. Kramář neví, že jsou všechny strany a všichni jednotlivci proti němu. On má fantazii ruskou v hlavě a nic jiného ho nezajímá. Chtít 250.000 vojáků proti bolševikům-fakt, že tak nedovede pochopit naši vlastní situaci, je strašným symptomem jeho poblouznění; kdo tak fantazuje o Rusku, a o vlastní síle, ten nerozumí nynějším událostem a neví jaké máme úkoly.*“⁶²

Ačkoli Edvard Beneš avizoval, že spolupráce na mírové konferenci v Paříži byla kladná, velmi jej kritizoval v dopisech, který si vyměňovali s Masarykem. Nelíbilo se mu, že Kramář dělá chyby, které následně musí napravovat. Tyto skutečnosti si s Masarykem sděloval. Navzdory tomu, že Beneš nebyl v souladu s Kramářovými výroky na Pařížské mírové konferenci, tuto skutečnost mu nicméně tehdy nesdělil. Kramář si v té době dokonce myslel, že má v Benešovi oporu. Avšak tenkrát Kramář neměl o Benešových míněních o něm samotném potuchy.⁶³

⁶¹ BĚLOŠEVSKÁ, Ljubov a Zdeněk SLÁDEK. *Karel Kramář: studie a dokumenty k 65. výročí jeho úmrtí*. Praha: Euroslavica, 2003. ISBN 80-86420-09-4. s. 64.

⁶² LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář: první československý premiér*. Praha: Vyšehrad, 2007. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7021-898-3., s.168.

⁶³ Tamtéž, s. 168-169.

Oficiálně proti Kramářovi Beneš vystupuje 31. ledna 1920 v Ženevě. Tento otevřený konflikt byl důvodem postupného zchlazení vztahů těchto dvou státníků. Beneš odsuzoval Kramářovo „*staré romantické slovanofilství*“ a Kramář se cítil být pohoršen. Kramář poté pobouřeně reagoval ve svých projevech, jež shrnul v brožuře o československé zahraniční politice. Obával se, že se Německo s porážkou nesmíří a považoval ho za hrozbu. Jeho obavy panovaly také ze spojení bolševických Němců s Ruskými. Nicméně Kramář viděl už i nebezpečí v potencionálně možném návratu monarchie. Avizoval, že nejlepší variantou bude, když se Rusko stane silné a soběstačné, neboť to uchrání Československo před jeho spojením s Německem. Navzdory tomu, že jeho myšlenky ohledně svého přesvědčení o slovanství nadále vyzdvihoval, odmítal, že by jeho pojetí bylo jakkoli zromantizované, jak tvrdil Beneš.⁶⁴

Rozpor mezi oběma státníky postupně gradoval. Kramáře překvapilo zjištění skutečného chování Beneše na Pařížské mírové konferenci. Následně ho nařknul, že mu nebyl na konferenci loajální. Své stanovisko sdělil i tehdejšímu prezidentovi Československa, Masarykovi, jenž se Beneše zastal. Tímto se Kramářovy vazby s oběma politiky pozastavily.⁶⁵

Masaryk se k tomuto sporu vyjádřil i v článku v roce 1922, v němž reagoval na 2. sjezd Československé demokracie: „*Dr. Kramář nesouhlasí s dr. Benešem. To je všecko. Ale to je záležitost čistě osobní. Připouštíme, že postavení dr. Kramáře z věci osobní dělá věc politickou. Osobní stanovisko dr. Kramáře z věci osobní dělá věc politickou. Osobní stanovisko dr. Kramáře znemožňuje mu politiku praktickou, a proto sám sebe a tím i svou stranu odsuzuje k zbytečné negaci. Každý český politik toho musí litovat, ale taková je situace a není na ní vinna vláda ani dr. Beneš.*“⁶⁶

„*Kramářův konflikt s Benešem byl tedy osobní i věcný. Projevoval se nejen v zahraničněpolitických otázkách. Vedl k personifikaci vnitropolitických sporů a do veřejného života vnášel značný nelad. Kramář se své slovanské rusofilské vize držel až do své smrti a jakékoli sblížení s SSSR, ať již z geopolitických či hospodářských důvodů odmítal. Beneš se naopak přizpůsoboval politice západoevropských spojenců ČSR vůči*

⁶⁴ BĚLOŠEVSKÁ, Ljubov a Zdeněk SLÁDEK. *Karel Kramář: studie a dokumenty k 65. výročí jeho úmrtí*. Praha: Euroslavica, 2003. ISBN 80-86420-09-4. s.65.

⁶⁵ Tamtéž, s. 66.

⁶⁶ BÍLEK, Jan a Luboš VELEK, ed. *Karel Kramář (1860-1937): život a dílo*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR v nakl. Historický ústav, 2009. Moderní dějiny (Historický ústav). ISBN 978-80-86495-58-3., s.444.

*SSSR a snažil se o politiku, která by zájmům československého státu prospěla. Měl v tomto směru Masarykovu podporu.*⁶⁷

Vrchol jejich sporu nastal v roce 1929 kdy na Benešovu adresu prohlásil: *„Jsou prostředky jeho politiky, která v každém člověku zvyklém mravnosti budí krajní odpor. Nebojíme se žádných bojů, ale jedno chceme: pravdu a čistotu. V tom je ta hluboká propast mezi námi a světem Benešovým. Jistě rádi mu přiznáme, že si získal vážnosti v diplomatickém světě, že docílil úspěchů pro republiku. Avšak to, co zavedl ve vnitřních bojích politických, to vykopává nepřeklenutelnou propast mezi námi a jím. Zde je mravní otázka a té se nikdy nepoddám!*“⁶⁸

Beneš později na Kramáře reagoval takto: *„Pan dr. Kramář deset let mluvil – já jsem deset let pracoval. Přijde chvíle, kdy budu mluvit já! A bude stačit, abych mluvil jediný den – a tento konflikt bude vyřízen!*“⁶⁹

Nakonec Spor rozhodli dva arbitři, Antonín Schauer a Vilém Pospíšil. Jejich závěr byl vydán večer před Masarykovými narozeninami. Jejich závěr zněl takto: *„Dr. Karel Kramář nebyl oprávněn použit proti dru Eduardu Benešovi známého výroku, proneseného dne 13. dubna 1929 v důvěrné schůzi sjezdu Národní demokracie v Praze a citovaného v Národních listech dne 16. dubna 1929.*“⁷⁰

Kramář tento závěr velmi těžce nesl. S Masarykem se na konci života usmířil, avšak s Edvardem Benešem už nikdy společnou řeč najít nedokázali.

⁶⁷ Tamtéž, s. 66.

⁶⁸ KVAČEK, Robert a Karel KRAMÁŘ, LOUŽEK, Marek, ed. *Karel Kramář: 150 let od narození : sborník textů*. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2011. Ekonomika, právo, politika. ISBN 978-80-87460-00-9., s.44.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ Tamtéž.

5 POKUS O ATENTÁT

Den 9. leden 1919, byl dnem, který se pro Karla Kramáře stal málem osudným. Pro Kramáře probíhal den, jako každý jiný, pracoval ve své pracovně, jež byla bezprostředně za pokojem Masaryka. Jako obvykle přijímal audience. Seděl ve své pracovně, do níž se vcházelo takzvaným osmihranným pokojem, ale také dveřmi, jimiž se vcházelo na chodbu. Obyčejně právě těmito dveřmi Kramář přijímal své hosty na schůzky.⁷¹

Od 1. ledna 1919 sem často chodil jakýsi mladík s černými vlasy a tmavýma očima. Jmenoval se Alois Šťastný. Byl to bývalý student obchodní akademie, z níž ho ovšem vyloučili, jelikož se věnoval více politice nežli samotnému studiu. Dříve také pracoval jako písař na nádraží, než dal výpověď. Jeho otec byl členem Odborové organizace kovodělníků České socialistické strany. Alois Šťastný tedy od 1. ledna 1919 žádal o audienci u Kramáře, nicméně vždycky dříve odešel, než došlo k setkání s Kramářem.⁷²

9. ledna 1919 však bylo vše jinak. Šťastný vstoupil po 10. hodině odpoledne do útroh Pražského hradu. Hned u vstupu se ho vojín hlídající vstup zeptal, co u předsedy vlády chce. Šťastný mu odvětil, že do toho mu nic není, a že svoji věc vyřídí s Kramářem sám. Alois Šťastný tedy pokračoval nahoru směrem ke Kramářově pracovně, zde čekal až do dvou hodin.⁷³

Karel Kramář ještě mluvil s doktorem Štěchem, následně se oblékl do zimníku a chystal se odejít domů s akademickým malířem Langerem. Ve chvíli, kdy chtěl vyjít na chodbu mu ještě poručík Schöder oznámil, že ho na chodbě čeká ještě jeden mladík, který s Kramářem chce mluvit. Kramář vyšel a chtěl se zeptat mladíka, co si přeje. V té chvíli vytáhl Šťastný revolver a vystřelil na Kramáře asi ze vzdálenosti jednoho kroku na pravou stranu na prsa. Kramářem střela otřese nicméně kulka se odrazila od peněženky, kterou Kramář nosil v náprsní kapse. Projektil projel kabátem pod paží a zůstala v podšívce kabátu, ven už nevyletěla. Kramář, ačkoliv v šoku, je naživu a zdrav.⁷⁴

⁷¹ *Národní politika*. Praha: V. Nedoma, 9.1.1919, 27(8., vydání pro Prahu), s. (1). ISSN 1805-2444.

Dostupné také z: https://issuu.com/historiezlocinu/docs/9_1_1919?utm_medium=referral&utm_source=dvojk a.rozhlas.cz

⁷² Tamtéž.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Tamtéž.

Šťastný pak zkoušel vystřelit ještě jednou, ale rána z pistole nevyšla, jelikož se zasekla. Vzápětí zasahuje poručík František Schölder.⁷⁵

Poručík Schölder se narodil na Královských Vinohradech v Praze 16. července 1898. Jako asistent medicínální drogerie byl po vojenském výcviku v roce 1916 od 28. pluku v Mostě přeložen jako politicky nespolehlivý do Uher. V boji na Col di Beretto 11. prosince 1917 byl zraněn. Jeho starším bratr Ludvík byl nasezen v boji proti bolševickým hordám u Černého moře. Nejstarší bratr Jindřich se připojil po pádu Rakousko-uherské monarchie k českým námořníkům v Pulii.⁷⁶

Poručík Schölder a sekretář dr. Štěch se ujali Aloise Šťastného. Následně byl zajat vojskem a byl usazen do automobilu, kde byl obsazený ze všech stran a odvezen na bezpečnostní oddělení. Zde ho nejdříve vyslechl ředitel Vejtrík. Podle všeho měl Šťastný u prvního výslechu působit velmi klidně a měl se usmívat...Později si případ převzal přednosta Knotek.⁷⁷

V šest hodin večer se měl do sídla předsedy vlády dostavit otec Aloise Šťastného, Ferdinand Šťastný. Ferdinand Šťastný se za synovo jednání omluvil přítomným ministrům a vyslovil blahopřání Kramářovi.⁷⁸ Kramář později uvedl, že nečekal, že bude první, na koho bude v Československu spáchán atentát, a ještě týž den se vrátil do práce.⁷⁹

5.1 PŘÍPRAVA ATENTÁTU

Výslechem Aloise Šťastného, který byl zadržený ještě v ten samý den atentátu, se vyšetřovatelé dostávají k zajímavým skutečnostem a podrobnostem, související s atentátem.

Šťastný se u výslechu přiznal, že atentát byl připravován už delší dobu. Tento skutek plánoval původně už na 5. ledna 1919. Na Hradě se ten den konala ministerská rada, Šťastný čekal u Kramářova automobilu asi dvě hodiny. Po této době už začal být

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ *Národní listy*. Praha: Julius Grégr, 10.1.1919, **59**(9, ranní vydání), s. 2. ISSN 1214-1240. Dostupné také z: <https://digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:6298ca6e-435e-11dd-b505-00145e5790ea>

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ *Národní listy*. Praha: Julius Grégr, 9.1.1919, **59**(8, ranní vydání), s. (1). ISSN 1214-1240. Dostupné také z: <https://digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:629d0fc3-435e-11dd-b505-00145e5790ea>

⁷⁹ *Národní listy*. Praha: Julius Grégr, 9.1.1919, **59**(8, ranní vydání), s. (1). ISSN 1214-1240. Dostupné také z: <https://digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:629d0fc3-435e-11dd-b505-00145e5790ea>

podezřelý vrátnému, který se ho přišel zeptat, co zde pohledává. Šťastný mu odvětil, že si přišel „očíhnout“ ministry. Vrátného jeho odpověď neuspokojila, načež ho nakonec z Hradu vykázal.⁸⁰

Šťastný se hned druhý den do Hradu vrátil a vrátnému, který měl ten den službu řekl, že je delegátem železničních zřízenců a má domluvenou audienci u dr. Kramáře. Šťastný čekal asi půl hodiny, pak odešel. Při odchodu vrátnému řekl, že přijde ještě podruhé.⁸¹ Třetí pokus je nám už však dobře známý. Ten den, 9. ledna 1919, se už k činu odhodlal.⁸²

Po výslechu Aloise Šťastného nabyli vyšetřovatelé domnění, že Šťastný měl zřejmě nějakého spolupachatele. Začali pátrat proto po způsobu života Aloise Šťastného. Vyšetřovatelé zjistili, že dal na Nový rok na státním nádraží výpověď a od 3. ledna 1919 nepřišel domů. Byl však nalezen svědek, který ho potkal v 11 hodin dopoledne v Hyberské ulici. V tu chvíli totiž Šťastný vycházel spolu s nějakým dalším mladíkem z Lidového domu až k Prašné bráně. Po pátrání po totožnosti druhého mladíka, byl identifikovaný šestnáctiletý Vladimír Gregor, který studoval v šestém ročníku na malostranské reálce. Vladimír Gregor bydlel u své matky. Zadržen byl až kolem 8. hodiny večer. Gregor se rychle snažil vytrhnout ze zápisníku několik listů, jež se snažil zahodit. Naštěstí detektivové si zápisníku rychle všimli a zabavili ho jako důkazní materiál. Později se ukázalo, že v zápisníku, jak i sám Gregor později uvedl, odsoudili spolu s Aloisem Šťastným Karla Kramáře na smrt.⁸³

Gregor u výslechu také přiznal, že 31. 12. 1918 požádal svého známého technika Meleše, aby mu opatřil pistoli. Šťastný dal Gregorovi peníze, tedy přesněji 250 K., aby mohl revolver koupit. Po dotazu vyšetřovatelů, kde Šťastný ty peníze vzal, Gregor řekl, že neví.⁸⁴

Meleš 2. ledna 1919 pěti ranný buldog u firmy Novotný opravdu koupil a následně ho Gregorovi prodal za 185 K. Meleš uvedl, že logo firmy Novotný na revolveru měl pomocí pilníku vypilovat Gregor sám. Udělal to prý proto, aby logo nenavedlo policii na pachatele. Nicméně Gregor naopak tvrdil, že logo vypiloval Meleš.⁸⁵

⁸⁰ *Národní listy*. Praha: Julius Grégr, 9.1.1919, **59**(6, večerní vydání), s. (1). ISSN 1214-1240. Dostupné také z: <https://digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:629d36d9-435e-11dd-b505-00145e5790ea>

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Tamtéž.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Tamtéž.

Při dalším výslechu Šťastný řekl, že atentát provedl v plném vědomí, a že jednal s rozmyslem. O útoku prý mluvili jen oni dva s Gregorem a také ho pouze oni dva o plánování útoku věděli. Po dotazu vyšetřovatelů, proč nechtěl zprvu Gregorovo jméno zmínit, Šťastný odpověděl, že mu dal své slovo, že ho neprozradí. Šťastný i Gregor byli členové nejdříve ve straně českých socialistů, následně z ní byli vyloučeni a vstoupili do strany sociálně demokratické.⁸⁶

Oba pachatelé se k motivu činu vyjádřili. Mluvili především, že čin uskutečnili z čistě anarchistického přesvědčení. Tvrdili také, že s vládou Karla Kramáře nesouhlasí a také nesouhlasí s Kramářovými názory, zároveň chtěli zabránit Kramářovi jet na mírovou konferenci.⁸⁷

Známý český spisovatel Ferdinand Peroutka k tomuto činu později napsal: *„Válka zanechala myslí ve stavu plynulém; byla doba nepokoje zástupů zmatků jednotlivců; jako vždy, když padají staré útvary, mnoho lidí nevědělo, jak daleko má se hnát toto padání; soudili, že patrně bude tím lépe, čím více se zřítí; jako každá doba, která se zbavila nenáviděné vlády a je nad tím naplněna uspokojením, cítíc lehkou ošklivost už i k samému jménu vláda, měla i tato doba znatelný sklon k anarchii; část pokrokových lidí, jak se později ukázalo, jakoby se styděla za to, že v novém státě je něco pevného; zda nevyplývá vše pevné z násilí?“*⁸⁸

*„Málo bylo těch, kdo si zachovali jasný názor o tom, co se může a co nemůže. Mezi zmatené idealisty vmísili se vypočítaví chtivci a zvyšovali vřavu. – Do takového údobí otvíral ránu výstřel na pražském hradě. Většina frází je páchána slovy. Toto byla fráze činem.“*⁸⁹

⁸⁶ *Národní listy*. Praha: Julius Grégr, 9.1.1919, 59(6, večerní vydání), s. (1). ISSN 1214-1240. Dostupné také z: <https://digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:629d36d9-435e-11dd-b505-00145e5790ea>

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ PEROUTKA, Ferdinand. *Budování státu*. Vyd. 4., Reprint 3. vyd. Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-1095-5., s. 337.

⁸⁹ Tamtéž.

6 DŮSLEDKY ATENTÁTU

27. června 1919 se s oběma pachateli atentátu, tedy s Aloisem Šťastným a Vladimírem Gregorem, konal soud. Pro samotné líčení byla vyhrazena porotní síň, jelikož byl o proces velký zájem obecnostva, které lavice v auditoriu naplnilo.⁹⁰

Dopoledne byli z vyšetřovací vazby do soudní síně převezeni oba obžalovaní. Plavovlasý Gregor byl oblečený ve svátečním oděvu, usmíval se a celkově vypadlo, že má velmi dobrou náladu. Sebou si přinesl růži, k níž během procesu přičichával. Gregor si zároveň připravil na stůl svazek rukopisů. Tmavovlasý Alois Šťastný byl taktéž svátečně oblečen, na rozdíl od Gregora působil trochu více klidně. Mezi oba obžalované byl usazen vězeňský dozorce.⁹¹

U stolu žalobců nejdříve usedl první státní zástupce dr. Drbohlav. Obhájce Aloise Šťastného byl dr. Vojta a obhájce Vladimíra Gregora byl dr. Vl. Heller. Jako soudní znalci znalí v oboru zbraní jsou u soudu přítomni L. Švestka a J. Hušer. Dále jsou přítomni i znalci v lékařském oboru, tedy profesor Slavík a doc. dr. Prokop.⁹²

V devět hodin dopoledne předstoupili: předseda dvorní rada J. Kursch, dále vrchní radové Bouček a Sedláček, radové dr. Knobloch, Štěpán a Novák, nesmíme opomenout ani zapisovatele Ševčíka.⁹³

Po představení trestního případu oznámil předseda soudu, že prezidium ministerské rady v dopise sdělilo, že se Karel Kramář, z důvodu konání mírové konference, nemůže k soudu dostavit. Z tohoto důvodu byla poté u soudu přečtena Kramářova protokolární výpověď.⁹⁴

Zajímavé jsou zajisté zprávy ze škol obou obžalovaných. Obchodní akademie v Karlíně o Aloisi Šťastném říká, že zpočátku prospíval, nicméně pak začal být drzý a do druhého ročníku se dostal jen kvůli žádosti jeho otce. Ve škole měl velmi vysokou absenci, v prvním pololetí měl chybět 178 hodin. Jeho chování bylo chvalitebné, ze dvou předmětů propadl a z dalších měl známku dostatečně. Věnoval se také prý více politice než samotnému studiu. V druhém pololetí se jeho prospěch zhoršil. Z celkem 13

⁹⁰ *Národní listy*. Praha: Julius Grégr, 27.6.1919, **59**(143, večerní vydání), s. (1). ISSN 1214-1240. Dostupné také z: <https://digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:626f21df-435e-11dd-b505-00145e5790ea>

⁹¹ Tamtéž.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Tamtéž.

předmětů měl 9 nedostatečných. Po konání konference se na Obchodní akademii v Karlíně usnesli, že bude Šťastný vyloučen za drzost a urputnost.⁹⁵

Škola, jež navštěvoval VI. Gregor též vydala soudu zprávu o jeho prospěchu. Staroměstská reálka tvrdila, že do 3. třídy studoval velmi dobře. Vyzdvihli i jeho filosofické nadání, kterým měl oplývat. Ve 4. třídě se měl prospěch trochu zhoršit. Měl být více uzavřenější a také se měl stranit spolužákům. Ve školním roce 1917–1918 ve škole prohlásil, že se tam nudí, a že má srdeční vadu, tudíž musí studovat soukromě. I přes toto prohlášení dosáhl obstojné známky. V 6. třídě byl v prvním pololetí pouze dvanáctkrát ve škole. Jako omluvu udával, že trpí nervovými záchvaty, což ovšem nebyla pravda. Z domova sice odešel údajně do školy, ale pravdou je, že chodil za školu. O Gregora se starala jeho matka, která byla vdovou. Otec Vladimíra Gregora byl silný alkoholik. Jeho spolužáci řekli, že Gregor vzhlížel k bolševikům a vytýkal doktoru Kramářovi, že se v jeho procesu nečestně hájil.⁹⁶

Následně je v soudní síni přečten obžalovací spis, v jehož důvodech nalezneme i závěry soudních znalců.

„Projektil pronikl zimníkem na pravé části prsou v zevní části od bradavky ve výši asi 7. žebra ve stejné výši zevní vrstvou kabátu spodního a hranou tobolky na papírové peníze okrajem deseti dvacetikorun, jednoduše složených, a jedné papírové dvacetikoruny dvojitě složené, dále horním okrajem zevního listu kapsy, vnitřním náprsním listem kapsy, ne však podšívku, narazil na pouzdro od skřípce a jmenovitě na přesku od šlí a nedopadnuv sice přímo na tělo, pohmoždil pravou stranu hrudníku, kde bylo místo začervenalé, které po dva dny bolelo.“⁹⁷

„Dle nálezu a posudku soudních znalců z oboru zbraní jest revolver Aloisem Šťastným použitý pěti ranný buldog ráže 7 mm a hlavní 5 cm dlouhou a točenými závity opatřenou a vzhledem k dobré jakosti zachovalého stavu, velmi dobře tažené hlavně, správné funkce zápalného ústrojí a vzhledem k tomu, že při použití dobrých nábojů střílí bezvadně, jest zbraní způsobitou na vzdálenost 5 ano až 10 kroků těžké zranění a bylo-li střeleno na část lidského těla, jež chová choulostivá ústrojí, smrtelné zranění po případě i okamžitou

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ *Národní listy*. Praha: Julius Grégr, 27.6.1919, 59(143, večerní vydání), s. 2. ISSN 1214-1240. Dostupné také z: <https://digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:626f21e0-435e-11dd-b505-00145e5790ea>

*smrt. Že druhá rána selhala jest při bezvadné funkci revolveru přičísti tomu, že příslušný náboj byl jiného továrního původu než dobrý náboj prvý a patrně válečné jakosti.*⁹⁸

Po přečtení celé obžaloby byli následně soudem vyslýcháni i oba pachatelé a svědci, mezi kterými nechyběl ani Fr. Schölder. Vrátný Čeněk Kozlík u soudu řekl, že když Šťastného zadržel pro své podezření, odevzdal ho policii s tím, aby byl Šťastný prohlédnut. Vrátný se dotkl nenápadně Šťastného kapsy, kde ucítil tvrdý předmět. Myslel si, že se jedná o revolver, a proto na to také policistu upozornil. Policista sice Šťastného odvedl na stanici, ale prohledán nebyl a následně ho propustili bez prohlídky.⁹⁹

Podle svědectví dalšího svědka byl druhý z obžalovaných, Gregor výstřední povahy. Další svědek, profesor Heidler, popisuje Gregora jako nesoustavného k práci, který by ale rád hrál větší úlohu. Ve svých názorech neměl být trvanlivý a často je měl měnit. Nemůžeme opomenout ani svědectví Václava Čvančary, který nepopisuje Gregora jako špatného člověka. Upozorňuje však, že se Gregor nesměl dostat do špatné společnosti, z tohoto důvodu si svědek myslí, že byl Gregor k celému činu naveden.¹⁰⁰

Zhruba po druhé hodině odpoledne se odebral soudní senát k poradě, která trvala půl hodiny. Následně prohlásili nad obžalovanými rozsudek.

*„Jménem republiky! Obžalovaný Alois Šťastný je vinen zločinem nedokonané vraždy úkladné a odsuzuje se do těžkého žaláře na osm roků, zostřeného každého čtvrt roku tvrdým lůžkem a v den činu postem a tmavou komůrkou, spolu je vyslovena ztráta volebního práva. Vladimír Gregor je vinen zločinem vzdálené spoluviny na nedokonané vraždě úkladné a odsuzuje se do těžkého žaláře na čtyry roky, zostřeného každého čtvrt roku tvrdým lůžkem a v den činu postem a tmavou komůrkou. V obšírném odůvodnění spočívá rozsudek nejen na zajištěných okolnostech, ale také zejména také na doznání obžalovaných. Uznává také dále, že jde o zločin potměšilý.“*¹⁰¹

Obžalovaní byli během rozsudku klidní a líčení skončilo asi ve tři hodiny odpoledne.¹⁰²

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ *Národní listy*. Praha: Julius Grégr, 28.6.1919, 59(151, ranní vydání), s. 5. ISSN 1214-1240. Dostupné také z: <https://digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:626f48f5-435e-11dd-b505-00145e5790ea>

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ *Národní listy*. Praha: Julius Grégr, 28.6.1919, 59(151, ranní vydání), s. 6. ISSN 1214-1240. Dostupné také z: <https://digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:626f48f6-435e-11dd-b505-00145e5790ea>

¹⁰² Tamtéž.

Po rozsudku psala jako první v prosinci roku 1919 T. G. Masarykovi o milost Gregorova matka, Františka Gregorová. Avšak i přes jeho dobré chování mu žádost byla zamítnuta. Kuriózní situace nastává ve chvíli, kdy je Šťastný z rozhodnutí T. G. Masaryka podmíněčně propuštěn, přičemž spolupachatel Gregor ve vězení nadále zůstává. Gregorová tedy píše prezidentovi opětovně a 22. prosince 1920 jí Masaryk vyhoví.¹⁰³

Šťastný si následně nachází místo instalatéra a v roce 1922 odjíždí do Ameriky. Po čtyřech letech se vrací a píše prezidentovi Masarykovi s žádostí o zahlazení trestu v rejstříku, jelikož kvůli záznamu nemůže dostat řádné zaměstnání. Jeho žádosti Masaryk nevyhoví a Šťastný tuto skutečnost nese velmi těžce. Po 8 letech tedy bere znova do ruky zbraň a pokusí se zastřelit. Netrefí se, ačkoliv má od té doby na čele jizvu. Po této události dostane Masaryk opět Šťastného žádost a tentokrát Masaryk 30. října 1927 zahlazení trestu v rejstříku schválí.¹⁰⁴

¹⁰³ JANEČKOVÁ Bronislava, Rostislav Taud a Tereza Vojanová. Šťastný střelec. In: Dvojkazpravy.cz [online]. Praha: Český rozhlas, 1. 7. 2020 [cit. 2023-06-26]. Dostupné z <https://dvojka.rozhlas.cz/stastny-strelec-6943076>

¹⁰⁴ Tamtéž.

ZÁVĚR

Karel Kramář se o politiku začal zajímat již ve velmi nízkém věku. Byl velmi pilným studentem, který se rád vzdělával. Jeho studia započala ve Vysokém nad Jizerou přenesla ho až do několika evropských měst, kde se ve studiu zdokonaloval. Tato studia ho obohatila o několik cizích jazyků, jimiž dokázal plynule mluvit.

V jeho politických počátcích se Kramář připojil k realistům, kde se také seznámil s Tomášem G. Masarykem. Následně v jeho prvních volbách, do kterých kandiduje zaznamenává úspěch a je zvolen jako poslanec Říšského sněmu.

Během první světové války se připojuje k Maffii, která je odbojovou organizací, v níž se seznamuje v Edvardem Benešem. Kramář je později zatčen, a spolu s Rašínem je odsouzený k trestu smrti. Mezitím, co čeká ve vězení, je mu trest nejprve snížen a poté je díky amnestii císaře Karla osvobozen.

Další Kramářovy kroky vedou do Ženevy na setkání se zahraničním odbojem. Zpátky už se ale vrací právě do nově vzniklého Československa.

Jak už bylo řečeno Karel Kramář hrál v rané fázi nově vzniklého Československa významnou roli. Ačkoli se na první pohled může zdát, že jeho působení v roli předsedy vlády nebylo nikterak dlouhé, nemůžeme mu upřít, že to byl právě on, kdo byl v nově vznikajícím státu klíčovou osobností. Díky jeho průbojnosti a názorové stabilitě, které si při zpětném pohledu můžeme všimnout, dokázal svým vedením ve vládě vytvořit z ruin rakouské monarchie organizovaný stát. Jeho role mu tedy v žádném případě nelze upřít.

Nicméně jeho názorová vyhraněnost mu dokázala způsobit i názorové roztržky nejen s Edvardem Benešem, ale také s T. G. Masarykem, jejichž vztah byl v průběhu let velmi dynamický.

Kramářovy názory se také do určité míry staly motivem pro první atentát v Československu, který byl spáchán právě na něj. Alois Šťastný a Vladimír Gregor čin plánovali a pro Kramáře se mohl stát osudným. Jeho život mu zachránila série náhod, které od počátku samotný atentát doprovázely. Alois Šťastný, který byl zadržen, si po soudu, který byl mediálně a veřejností sledovaný, měl odsedět 8 let ve vězení. Jeho spolupachatel Vladimír Gregor, který pro Šťastného zajistil revolver, byl odsouzený na čtyři roky. Oba dva však byli propuštěni dříve.

Koncept tohoto tématu nebylo jednoduché uchopit, protože osobnost Karla Kramáře není v české historii tak komplexně zpracovanou personou jako např. Masaryk nebo Beneš, naopak je upozaděn. Snahou této práce bylo Karla Kramáře čtenářům komplexně a uceleně představit.

RESUMÉ

Thanks to the Internet, the awareness of life and political work in the First Republic is further expanding. This bachelor thesis is the analysis of Karel Kramář's assassination that was made to him.

Karel Kramář has been a politics biased since his childhood. He was also interested in politics during his studies. His work in politics has already begun in the Reichstag in Vienna, where he was very active. He also played a role during the First World War. He was a member of the Maffie resistance organization. During the war, however, was arrested and sentenced to death with Alois Rašín. After the amnesty, signed by Emperor Charles, he was released and his steps were directed to Geneva, where he met a foreign resistance. Back, however, came to the newly established state, Czechoslovakia. He became the Prime Minister. He worked in this capacity in 1918-1919.

He almost fateful became 9. 1. 1919, when he was committed at an attempt to assassinate. Kramář survived the assassination and the perpetrators, Alois Šťastný and Vladimír Gregor, were sentenced to four and eight years in prison.

Karel Kramář was a great and prominent personality in Czechoslovak history. Thanks to his work, the state was able to build quickly after the monarchy.

SEZNAM LITERATURY

BĚLOŠEVSKÁ, Ljubov a Zdeněk SLÁDEK. *Karel Kramář: studie a dokumenty k 65. výročí jeho úmrtí*. Praha: Euroslavica, 2003. ISBN 80-86420-09-4.

BÍLEK, Jan a Luboš VELEK, ed. *Karel Kramář (1860-1937): život a dílo*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR v nakl. Historický ústav, 2009. Moderní dějiny (Historický ústav). ISBN 978-80-86495-58-3.

ČERVINKA, Vincenc. *Karel Kramář: jeho život a význam : k 70tým narozeninám českého a slovanského politika*. V Praze: Čs. nár. demokracie, 1930

KVAČEK, Robert a Karel KRAMÁŘ, LOUŽEK, Marek, ed. *Karel Kramář: 150 let od narození : sborník textů*. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2011. Ekonomika, právo, politika. ISBN 978-80-87460-00-9.

LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář: první československý premiér*. V Praze: Vyšehrad, 2007. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7021-898-3.

MASARYK, Tomáš Garrigue a Karel KRAMÁŘ, BÍLEK, Jan, ed. *Korespondence T.G. Masaryk - Karel Kramář*. Praha: Masarykův ústav, 2005. ISBN 80-86495-33-7.

PEROUTKA, Ferdinand. *Budování státu*. Vyd. 4., Reprint 3. vyd. Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-1095-5

SOUKENKA, Jan. *Karel Kramář 1914-1918*. Praha: nákladem vlastním, 1930.

VENCOVSKÝ, František a Karel KRAMÁŘ. *Karel Kramář*. Praha: Všehrd, [c1992], s. 16. ISBN 80-85305-18-6.

WINKLEROVÁ Martina. *Karel Kramář (1860-1937)*. Argo, 2011. ISBN 978-80-257-0348-9

ZAPLETAL, Prokop. *Karel Kramář: muž, který přivedl český národ ke svobodě*. V Praze: ABB, 2018. Národovecká knihovnička. ISBN 978-80-907230-1-6.

Internetové zdroje

JANEČKOVÁ Bronislava, Rostislav Taud a Tereza Vojanová. Šťastný střelec. In: Dvojka.cz [online]. Praha: Český rozhlas, 1. 7. 2020 [cit. 2023-06-26]. Dostupné z <https://dvojka.rozhlas.cz/stastny-strelec-6943076>

Periodika

Národní listy. Praha: Julius Grégr, 9.1.1919, **59**(6, večerní vydání). ISSN 1214-1240. In: digitalniknihovna.cz, [online]. Dostupné z: <https://digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:629d36d9-435e-11dd-b505-00145e5790ea>

Národní listy. Praha: Julius Grégr, 9.1.1919, **59**(8, ranní vydání). ISSN 1214-1240.

In: digitalniknihovna.cz, [online]. Dostupné z:

<https://digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:629d0fc3-435e-11dd-b505-00145e5790ea>

Národní listy. Praha: Julius Grégr, 10.1.1919, **59**(9, ranní vydání). ISSN 1214-1240.

In: digitalniknihovna.cz, [online]. Dostupné z:

<https://digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:6298ca6e-435e-11dd-b505-00145e5790ea>

Národní listy. Praha: Julius Grégr, 27.6.1919, **59**(143, večerní vydání). ISSN 1214-1240.

In: digitalniknihovna.cz, [online]. Dostupné z:

<https://digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:626f21e0-435e-11dd-b505-00145e5790ea>

Národní listy. Praha: Julius Grégr, 28.6.1919, **59**(151, ranní vydání). ISSN 1214-1240.

In: digitalniknihovna.cz, [online]. Dostupné z:

<https://digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:626f48f5-435e-11dd-b505-00145e5790ea>

Národní politika. Praha: V. Nedoma, 9.1.1919, **27**(8., vydání pro Prahu). ISSN 1805-2444.

In: Issuu.com, [online]. Dostupné také z: https://issuu.com/historiezlocinu/docs/9_1_1919?utm_medium=referral&utm_source=dvojka.rozhlas.cz